40ՈՐԴ ՏԱՐԻ — ՈՒՐԲԱԹ 16/29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1909 — ԹԻՒ 1503

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊՐ — ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ
Էպուսսուուտ (Սեփէթճէ) փողց թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 թիւ	75 դրշ.	Մէճիտ
» »	450 »	40 »	»
Գաւառներու	300 »	100 »	»
»	450 »	50 »	»
Օտար երկիր երկօրեայ	300 »	25 ֆրանք	
» » տասնօրեայ	300 »	30 »	
Ռուսիա	300 »	10 րուպլի	

(Միւս պայմանները տեսնել 4րդ երեսը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ պատ. գրութիւն առ չի դարձուիր։

درعليه ده باب عالى جاده سنده ابوالسعود سوقاغى نومرو ۳۸
غزتهسى اداره سنه ﴿ هيرهنيك ﴾

10 ՓԱՐԱ

ԲՈՒՆ ՆՊԱՏԱԿԸ
ԱԶԳԻՆ ԶԻ ՀԵՌԱՑՆԵՆՔ

Ազգին այսօրուան վարչական կացութիւնը չատ նպաստաւոր օրինակներ չունի անցեալին մէջ։ Սովորական վանքին, տէրտէրի, առաջնորդի և կամ ղեղծ մտաւորականութեան նման խնդիրներու կողմին մէջէն՝ Ատանայի խնդիրը բարձրացաւ իր արիւնազանդ հեռանկարով, որբերով ու աւերակներով։ Ըսա երեւոյթին, վարչական տագնապը սկսաւ միմիայն անոր պատճառով, և սակայն քանի օրերը կ'անցնին, տիրութեամբ կը տեսնենք որ այս կենսական հարցին չուրջը կուգան կը բոլորուին անձնական կիրքեր, փառասիրական նպատակներ, գերակշռութեան կռիւներ։ Անքաւելի յանցանք մը գործած պիտի ըլլանք եթէ բաց ասպարէզ թողունք անոնց որ Ատանայի խնդիրէն տարբեր դործ մը ակնած կը փորձեն լուծումի գտնել տագնապին։ Այսպիսիները պիտի ծառայացնեն ներկայ հանգամանքները ա՛չ թէ տագնապին, այլ անոր օտար դանուող կարգ մը հարցերու։

Պէտք չէ հանդուրժենք որ մէկը փորձէ Ատանայի ճամբով երթալ երուսաղէմ և կամ պատրաստուիլ Պատրիարքութեան Աթոռին։ Հոկտ. 6ին, կը կրկնենք որ պէտք չէ աչքէ վրիպեցնենք սա հանգամանքը թէ հարցը, բո՛ն հարցը ա՛չ թէ Քաղ. Ժողովը պահել կամ չպահելն է, այլ Ս. Պատրիարքին հրաժարականին զօրութիւն և արդիւնաւորութիւն տալն է, թէ պէտք է մէկ երկու չաբաթ ժամանակ սալանոր՝ որ հանդարտ թէ անկարող է գործադրել Ազգ. Ժողովին, և թէ ո՛և է նոր Քաղ. Ժողով մը նախորդէն աւելի բախտ պիտի չունենայ յարաբերութիւնները աւելի օգտակարապէս վերկանգնելու։ Ա՛յս խորհելու եղանակն ամէնուս եղանակը պիտի ըլլար, եթէ մեր աչքին առջեւ պահէինք միայն Ատանայի կնճիռն, առանց անոր վրայ աւելցնելու ուրիշ հարցեր, որոնք բոլորովին տարբեր են թէ կարեւորութեամբ և թէ տեսակով։

Քաղաքական Ժողովը տուաւ իր հրաժարականը ոչ թէ Բ. Դրան դէմ նշանակալից դիրք մը բռնել, ոչ թէ Ս. Պատրիարքին հրաժարականին իմաստը զօրացնել ուզելուն համար, այլ պարզ կանոնական նախանձախնդրութեամբ մը։ Ան կը հանդիսանայ սահմանադրական օրէնքին անխարդախ, անխոտոր կիրարկութեան խթը պաշտպան և զօրավիգ։ Խղճի մը կայ ոչ թէ Բ. Դրան հասցէին, այլ Ազգային Ժողովին կանոնաղանցութեան դէմ։

Առաջին օրէն զգացնել տուած էինք որ այսպիսի փցուն պատճառներով չէ որ կ'արժէր զսխել Վարչական մը, և ոչ ալ կ'արժէր նոր Քաղաքական Ժողով մը ընտրել։

Այս տեսակ անկումները լսելն ձորի կեղեւի մը վրայ սահելով տեղ ունեցած անկումներու կը նմանին, որոնց վրայ մարդ կը ծիծաղի, որովհետեւ ապուշ և տըխմար դէպք մըն է, ճշմարիտ արկած մը կարելի՞ր հանգամանքին զոհը։

Կրօն. Ժողովին հրաժարականը կ'արժէ աւելի քան մը Ատանայի հարցին տեսակէտով։ Տուած պատճառն հետեւեալն է։

Ս.մն. Ս. Պատրիարք Հօր արդարացի պահանջներուն գոհացումը միայն պիտի կրնար քաշուելու դնել չարաշահելու մեր պաշտօնը, հակառակ պարագային մեր ալ հրաժարիլը հարկիցուցիչ դարձնելով...

Մենք տարակոյս չունինք թէ Քաղ. Ժողովին ալ սոյն իմաստով յղացուած հրաժարական մը պիտի բերէր Ազգ. Ժողովին, եթէ իրեն ժամանակ տրուած ըլլար բանակցութիւնները չարաշահելով հասնելու թէ ամէն միջոց այլեւս սպառած է հայ ազգին իրաւացի դանդատները լսել տալու։ Ա՛յն ատեն, ա՛ն ալ պիտի դար ու կանգներ Ս. Պատրիարք Հօր քովը եւ ըսէր։

Դէպքերն այնպէս իրարու յաջորդեցին՝ որ այսօր հանրային կարծիք մը կայ արդէն կազմուած, յատուկ ուշադրութեամբ, Քաղ. Ժողովի մարմնոյն եթէ ոչ ամբողջին գէթ մեկ մասին դէմ։ Երեւոյթը չատ տիրական բան մըն է եւրոպային ահմանագրական երկիրներուն մէջ։ Դահլիճները կը փոխուին ամբողջովին կամ մասամբ, տիրած հանրային կարծիքին հոսանքին հակառակ, որ պէտք չկայ ըսել, միշտ ուղիղը չկրնար ըլլալ։ Իրաց այս վիճակին առջեւ, որուն դէմ մարդ չկրնայ անօգուտ է, մենք ալ կը խորհինք որ նոր Քաղաքական Ժողովին համար կրնանք թէ հրաժարող Վարչութենէն և թէ անոր անմիջական նախորդէն և դրսէն մեր արժան գտած անդամներն ընտրել։

Եթէ Ստեփ. էֆ. Գարայեան Դիւանի առենապետ ընտրուի, Մ. Զերդոի տեղ, ինչպես չատ պատշաճօրէն կարգ մը չրջանակներու մէջ կը խորհուի, մենք պիտի առաջարկենք հետեւեալ ցանկը նոր Քաղ. Ժողով մը կազմելու համար։

Ց. Գորեան
Ս. Քեամիպեան
Դ. Զօհրապ
Է. Պօյաճեան
Վարդգէս
Հայկազուն Պէկեան
Տօքթ. Սեզբոսեան
Հմ. Խոսրովեան
Ցոմն. Իսագուլեան
Ռ. Փափազեան
Մ. Զերդո
Հ. Մոճասպիեան
Ց. Եուսուֆեան
Ց. Սթամպուլեան

Այս վերջինը Բարիզէն արդէն մեկնած է Պոլիս գալու համար։

Քաղ. Կրօն. Ժողովից կազմուելիքն, անցեալին փորձառութենէն ուսեալ՝ կրնանք յայտարարել որ միայն Տ. Հմայեակ Սրբազանն է որ հիւանդոտ փառասիրութենէ մը բռնուած ըլլալուն, չատ կը վախնանք որ դուցէ մտնայ բուն նպատակը այն գործին որ իրեն պիտի յանձնուի։ Շատ անդամ մտքերնիս եկած է այս եկեղեցականին քայլափոխիներուն առթիւ թողութիւն իրաւը, որուն միշտ պէտք ունի։

Գաշ եափարեհն կեօզ չթգառնայասրն։

Մենք, ճշմարիտը, դոհ պիտի ըլլայինք եթէ վերջին կրօնական Ժողովը վերստին ընտրուէր՝ ի բաց առեալ իր այժմեան նախագահը։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԹՈՓՋԵԱՆԻ ՍՊԱՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկուան 14 Հոկտ. Թուակիրով Ներքին գործերու նախարարութեան եկած հեռագիր մը կ'ըսէ.— «Ցատաջ թերթին խմբագրապետ Երուանդ Էֆ. ի Տրապիզոնի կեսարիայի սահմանները ժողովրդի Հաճրաջ կոչուած տեղին մէջ սպաննուելուն լուրը առի Թուրքաց դանուած միջոցին։ Երկրումի Առաջնորդարանէն առնուած տեղեկութեան մը համաձայն երուանդ էֆ. ին սպաննիչն է Ցարեթի որդին Խաչատուր։ Կը կարծուի որ սպանութիւնը յառաջ եկած է կուսակցական հակառակութենէ։ Ոճրագործին փախուստին տեղի չտրուելու համար ամէն կողմ հրամաններ ղրկուած են և զայն բռնողին 30 ոսկի խոստացուած է։»

Երզրումի կուսակալութենէն մեզ նոյն թիւով եկած ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ. «Ոճրագործը, Էսքերի գայմագամէն առնուած տեղեկութեան համաձայն, նոյն գաւառակին մէկ տունին մէջ պահուըտած է։ Ուսմի գայմագամին հրաման ղրկուեցաւ անմիջապէս ձերբակալելու զայն։»

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ

Էմմանուէլ Վարդ. Պալեան կը գրէ Տրապիզոնէն թէ Դաշնակցականները տեղւոյն Հայկական քլիւպին մէջ իրեն վրայ զէնք պարպած և թէ նոյն իսկ եւ կեղծիներու մէջ թատրոն խաղալու փորձ փորձած են։

ՆԱՄԱԿ ՀԱԼԻՊԷՆ

ՀԱԼԷՊ, 5 Հոկտ.

Մէպուս Բիֆաթ ազան կը դրէ Անթաքիա քանաթցուած իր ընտանիքի անդամներուն՝ թէ Պոլիս Ահմէտ Բիզա պէյը ու դաւեան գործերու խորհրդականը տեսած և խօսք առած է որ այդ բանաթցիները մօտ օրէն պիտի արձակուին։

Մենք չենք կրնար հաւատալ այս լուրին։ Մէպուսեան ժողովին նախագահը անկարելի է որ այս կերպ յոյս մը տուած ըլլայ։

Դալով դաւեան գործերու խորհրդական Մուսթաֆա Նէսիմ էֆ.ին՝ անձամբ մը չէ Հալէպցիներուն ու Անթաքիացիներուն։ Անթաքիայի ձեռպէ Մուսայի հայ գիւղացիները լաւ դիշատակ մը պահած են իրմէ։ Մինչեւ այսօր, այդ գեղերու քէհեաները ու չօրպաճիները, Մարաէրեանները, Պալճեաները, Շէմմասեանները, երբ մէկ Չերքէն Մուսթաֆա Նէսիմ էֆ.ի խօսք լսացուի, կը յուզուին, աչքերնին կը լեցուի և կ'ուզեն իրենց մաքին ու սըրտին մէջ անջինջ պահել Մուսթաֆա Նէսիմ էֆ.ի դիշատակը, որ 1896ի չարքերուն, բաւական առեն անցուցած է Հաճապլու և Խըտըրպէկ և պաշտպանած է տեղւոյն հայութիւնը։

Մուսթաֆա Նէսիմ էֆ. պարծանքը մըն է Օսմ. պաշտօնէութեան և չեմ կարծեր որ նոյնիսկ ընդունած ըլլայ մեզուս Բիֆաթ աղայի այցելութիւնը, որովհետեւ ինչպէս ճէպէլ Մուսայի գեղացիները զինքը լաւ կը ճանչնան, ինքն ալ նոյնպէս չատ ալէկ կը ճանչնայ Պէրբէքեզատէ Բիֆաթ աղան, եղբայրը և բոլոր իրենները։

* * *

Անթաքիայի պատերազմական ատեանը անպարտ արձակած է Պէյլանի մուֆթին ու Ամուքի Մուսթաֆա փաշան, ինչ որ մեծ յուսահատութեան մատնած է Քըրքք Խանի և Պէյլանի չրջակայ գիւղերուն ժողովուրդը։

* * *

Ներքին Գործերու նախարարութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրավիրենք Անթաքիայի նուհիւա մէմուրի Ֆեամիլ պէյի վրայ, եղբայր դաւեապարետ Հիւսնիի։ Իսկ Դաւեական Գործերու նախարարին ուշադրութիւնը կը հրավիրենք, դաւեապետի անդամ Բահիճ աղայի վրայ, եղբայր մարդասպան Պէրբէքեմ Սամիլի, և Դաւեապետական նախարարութեան ուշադրութիւնը՝ Անթաքիայի ոստիկանութեան հարիւրապետին վրայ, որոնք ամէնքն ալ հին ըժիմին սիրահարական գործակիցները եղած են և բայարձակ յետադիմականներ են մինչեւ այսօր։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՏԱՆԱՅԻ ՁԱՐԴԸ ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Թան»ի կ. Պոլսոյ թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ իր թերթին.

«Ցայտնի է թէ Ապրիլ ամսուն Ատանայի մէջ տեղի ունեցած ջարդերուն ատեն, հայաբնակ սմբողջ թաղերը ընդհանրապէս աւերուեցան։ Հայոց Պատրիարքարանին խառն չանձնաժողովը դիմումներ ըրաւ ապահովագրական ընկերութիւններու մօտ այդ ամայացած տուներուն վնասուց հատուցումը վճարել տալու համար։ Այս ընկերութիւնները, թուով ինը, որոնց մէջ կը գտնուին օսմանեան կարեւոր ընկերութիւն մը, ֆրանսական հզօր ընկերութիւն մը և չատ մը անգլիական ընկերութիւններ, հիմնուելով բնականաբար այն կէտին վրայ թէ խռովութիւններէ և բնական յեղաչրջութիւններէ (ինչպէս երկրաչարժ, հրաբխային ժայթքում ևայլն.) ծագած աղէտներու համար ապահովագրական ընկերութիւնները ամէն պատասխանատուութենէ ազատ են՝ կարելի կերպով մերժելու հատուցում ընել։ Հայոց խառն չանձնաժողովը պատասխանեց դառն կսկիծով այս ընկերութիւնները Պոլսոյ խառն դատարանաց առչև։

Գործը այդպէս էր՝ երբ առաջարկան և հանրօգուտ չինութեանց նախարար Հալաճեան էֆ., անգիտանալով իրաւանց բաժանումի էական սկզբունքը, ապահովագր. ընկերութեանց նամակ մը գրեց, որով կը պատուիրէ անոնց «անմիջապէս» վճարել վէճի առարկայ եղող վնասները։

Այս վարմունքը, որ ձեռնհաս դատարանին որոշումին վրայ ազդելու բնոյթն ունի, մեծապէս յուզեց գործի աչխարհը և չատ կը քննադատուի այսօր։»

Ը. ի. Լեզ. ուսնեցած տեղեկութեան համաձայն՝ Հալէպ. չինութեանց նախարարը մինչամսօր է ապահովագրական ընկերութեանց մօտ՝ ըսելով թէ Ատանայի ջարդը արդիւնք չէ ապատամբական խռովութեան մը, ինչպէս իրենք կ'ուսումնասիրեն, որով պատասխան են վնասին մէջ իրենց բաժինը վճարելու։ Ապահովագրական ընկերութիւնները պատասխանած են ասոր՝ թէ կրնա՛ն կատարուելիքը մէկ կողմէն չուզեր Ատանայի մէջ օտարահպատակներուն անձի և ստացուածքի կորուստին համար հատուցում ընել, «ապատամբական խռովութեան» առարկութեամբ՝ իրենք չեն կրնար տարբեր հիման մը վրայ գործել և վճարել այնպիսի վնասներ որոնց համար իրենց պայմանագիրները քաղօրէ են։

Ա՛հա՛ թէ ինչպէ՛ս Թանի ամբողջ հոգածութիւնը վայելող «գործի աչխարհը» կ'օգտուի, առ այժմ, կառավարական հակաուժերէն։

ԲԱԳՈՒԻ ՋԱՐԴԵՐԸ

(Շար. երեկի թիւէն)

Փետրուար 9 ի առաւօտը վերսկսաւ հրացանագործութիւնը։ Ջարդը, թալանը և հրդեհը չարունակուեցան առջի օրուան պէս։ Ջարդերու միջոցին Բալախանի—Սաբունչիի ոստիկանապետ Մօմիկեին ոչինչ ըրաւ չրջականերուն ջարդը դադրեցնելու և վկաներուն ըսածին համեմատ՝ ինքն էր որ իր չրջանակին ջարդը յառաջ բերաւ։

Մօմիկեին, ջարդերու սկսելէն առաջ, Բալախանիի մեծաքանչիներուն պատուաւոր ներկայացուցիչ Իպրահիմովը իր քովը կանչեց և անոր հաղորդեց որ, Հայերը կը պատրաստուին յարձակելու Թուրքերուն վրայ։ Ոստիկանապետ մը կրնմ հաղորդուած այս լուրը, բնականաբար, խիստ խռովիչ ազդեցութիւն մը պիտի գործէր։ Ջարդի առեն, հայտնի խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար, Հայ, Իսլամ հոգեւորականներ և Ռուս և Հայ պատասխանատու ներկայացուցիչներ, երթից գլուխը ունենալով Մօմիկեին, որուն ոստիկան զինուորներ ալ կ'ուղեկցէին, նախ գացին Բալախանի նահի արդիւնաբերողներու ժողովին և յետոյ Բօմանի կոչուած տեղը։ Յամբոն վրայ Թափորը անդամ մը կանգ առաւ, հոգեւորականութիւնը և պատասխանատու ներկայացուցիչները ճառեր խօսեցան հանդարտ ժողովուրդին առջեւ։ Երբ Բօմանին առջեւ կային, Փիթօյէվի նահանգապետին մէջ տեսան 20 սպաննուած Հայեր, որոնց դիակները դեռ տաք էին։ Մօմիկեին այս դէպքէն առաջուց տեղեկութիւն ունէր, որովհետեւ նահանգապետարանը զրոյներու խորհուրդը թէլէֆոնով հաղորդած էր իրեն։ Բայց Մօմիկեին, փոխանակ անմիջապէս տանելու հոն թափորը, ուրուն քանի մը վայրկեան առաջ հասնելը արդիլած պիտի ըլլար այդ խժդժութիւնը, յատկապէս ուշացուց թափորին հոն հասնելը, որպէսզի Հայերը գլգռուելին այդ քանի դիակներու առիւնին տեսքէն։ Ժողովուրդը և մանաւանդ Հայերը, ա՛լ ասպիսանութեան անգործութեան վրայ զայրացած, սկսան յանդիմանել Մօմիկեին, որ ոստիկան զինուորները դէպի իրենց կրակ տալ տուած էր

ԱԽԱՐԱՒՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆՔ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔ ՄԸ

անցեալ չաբթուս տեղէս մեկնեցաւ դէպի իր պաշտօնատեղին՝ Տիգրանակերտ։ Վան կը մնայ Թաթիւլ, փոխնորդութեան պաշտօնը կը վարէ վերսոյին Տ. Մեսրոպ քհնյ. Ճանիկեան, լայց վերջերս Ներքին Դարձոց նախատարրութենէն արուած հրամանի մը համաձայն, Իսպէրէի Ժողովոյ մէջ ձայն չի կրնար ունենալ, պէտք չունենալուն պատճառաւ։ Սահմնորդի ընտրութիւնը Գաւառ. Երեսփ. Ժողովոյ օրակարգին վրայ կը գտնուի և ասոր համար Ժողովը նորէն նիստի հրաւիրուած է։ տեսնենք այս անգամ պիտի յաջողին ազատութեան կատարել՝ յանձին կարող եկեղեցականի մը։

Հայկին դիմը բարեխառնարար իջնալու վրայ է։ Ջարը (իբր 50 օխա) 40-50 ղ.ի եղած է, և յոյս կայ որ աւելի իջնայ, որովհետեւ թէ՛ հունձքը բաւական առատ է և թէ՛ Ժողովրդեան մօտ դնելու կարողութիւն մնացած չէ։ Միւթեքիմները մեծ քանակութեամբ արմունկ ունին ձեռքերնին, զոր չեն կարող ծախել։ Հաւանական է որ խոշոր վճառներ կրկին։ Անձրեւներու պատճառաւ դեռ չեն սեղմեր կարի գործը կիսատ մնացած է, նոյնիսկ չնճուած արաբ քիչ չեն։

Այս ամանութիւնը արչափ որ հետեւանքը է սարեայս հունձքերուն առատութեան, նոյնչափ ալ բնապահպանութեան անկման, որովհետեւ ուրիշ տարիներ արմատով կհնչն աւելին սէլէքտարներու և Քիւրտ պէյերու և աղատներու մօտ կ՚ամբարուէր, որոնք գիւղերը և Ժողովրդեան ոուզ հոգ կը կերցնէին։ Իսկ այն տարի սէլէքտարութիւն չկար այնպէս, տոռնոդոդն ալ Աշայիրին չծախուեցաւ, որով Ժողովուրդը լայն չունչ մը առաւ անարգութիւններ, զրկանքներ չտեսն միւթէսիմներու կողմէն, հետեւաբար գոյացած արժադքը աւելի շատ Ժողովրդեան ձեռքը մնաց, դիմացինդ ջօկելու մօտ ամբարելու՝ ինչպէս կ՚ըլլար ըրած նպաստութեան տարիներուն մէջ։

Այնտեղ ակզմնագանութիւնն ալ ժամանակին եղաւ. վերապաշող գալիմականները աւելի եւս օգնեցին երկրագործութեան շէշտգտման, տնձիւներն ալ ժամանակին ոռոգցին, ուստի յոյս կայ որ յաջորդ տարւոյ ցանքը աւելի յաջող արդիւնք պտասդրէ։

Անձրեւները որչափ որ նպաստեցին յաջորդ տարւոյ սերմնացանութեան, միեւնոյն ժամանակ ալ պատճառ եղան կալերու եա մնալուն, իսկ քանի մը տեղեր ալ մեծ վնասներու պատճառ եղան։ Մանաւանդ գաւառակի ցանքերը կարկտահար եղան, ու տեղացող անձրեւներէն զոյացած հեղեղը, ասլէզ, որերց քանի մը դիւղեր, մանաւանդ Ասիկէօղալ Հայ գիւղը, որու բոլոր տուներն ալ վկյուց գրեթէ, 4 կիներ թաղելով փլատակներու ներքև ու բոլոր կալերը, չի հնձուած ցանքերը, ցորենի հոերն ու ոռիարները հեղեղդ ու տարաւ։ Այժմ խեղճ Ասիկէօղալցիները ո՛չ բնակարան ունին և ո՛չ ալ ձմեռուան պաչար՝ ո՛չ իրենց և ո՛չ ալ իրենց անասուններուն համար, և դիմելով կռւսակալութեան նպաստ խնդրած են իրենց ձմրան ուտեստին ու անասուններուն վերաշինութեան համար։

Նամակս գացած պահուն՝ հնագիրը գուժեց որ Արծկէի գաւառակին մէջ վեց հայեր ոչխարի պէս վկերմէն մորթուած են և կողոպտուած։ Մանրամասն տեղեկութիւնը դեռ կը պակսին։

Շ.

Քաղաքական

ՍՊԱՆԻԱ

Երկուշաբթի օր Մադրիտի մէջ տեղի ունեցաւ այն ցոյցը որ ամէն օրէ ի վեր ծանուցուած էր։ Հանրապետական և ընկերվարական թերթերուն կողմէ անհամար օրինակներով ցրուուած յայտարարութիւնը մը, կ՚ըսեր թէ այս ցոյցին նպատակն է «վրդովել Պ. Մաուրայի հետեւած քաղաքականութեան դէմ, հրաւիրել անոր քաղաքական անկարողութիւնը և հանդիսաւորապես հռատառել Եւրոպայի առջև թէ ազատական ուամկավարութիւնը տրամադիր է մինչև ամէնամեծ զէրը պաչտպանել սահմանադրութեամբ վաւերացուած ազատութիւններուն ու իրաւունքները։»

Ցոյցին կազմակերպիչները իրենց վրայ առած էին բարկարգութիւնը պահպանել՝ որպէսզի ոեչ մի պատահար չզղրկեցնէ այս խաղաղ ցոյցին բնութիւնը և նշանակութիւնը։ Ըստ այմ, հազարաւոր յուցարարներէ բազկացած թափօր մը մեկնելէն ժամ առաջ քաղաքին զանազան կէտերէն 2 քիլոմէթր երկայնութեամբ ճամբու մը վրայ։ Մադրիտի նորընտիր կառավարչէ՝ Թովարն գուքը՝ որ թափօրին անցած ուղղութեան վրայ կը գտնուէր, չերմօրէն ծափահարուեցաւ։ Թափօրին գլուխը կը գտնուէին ծերակուտական Սղ և Օրմէկա, երեսփոխան Բօմէրօ և Բապլօ Իկլեզիաս՝ ընկերվարական կուսակցութեան պետը։

Վարչապետ Պ. Մօրէթ պատճառ որ Մադրիտի ցոյցին նման՝ Պիլպաօի մէջ ևս կատարեալ սլատահական-հանդարտական-ընկերվարական ցոյց մը, որ չատ խաղաղ կերպով կատարուեցաւ՝ մասնակցութեամբ մօտ 2000 հոգիի։ Քաղաքին կղերականները սաստիկ վախի մատնուեցան, բայց անհիմն կերպով։— Զանազան ուրիշ քաղաքներու մէջ հրաւիրալ վարչապետ Մաուրայի հետապնդիները իրրև հակացոյց միլիոնները կազմակերպեցին։

*** Մաուրայի դանիմը խոստացած էր Պելգրէդի դաշնի վրայ տեսարակ մը հրատարակել։ Այս գիրքը լոյս տեսաւ։ կը պարունակէ Պելգրէդը դասող պատուիրակ. տահանին առջև ընդհ. դատաստանի ամբաստանագիրը, նոյն տահանի անդամին տեղեկագիրը. վճիռը. ընդհ. քննչին տեղեկագիրը և ընդհ. հրամանատարին հրովարտակը որով կը վաւերացնէ վճիռը, ինչպէս նաև պետական դատավարութեան ցուցակը և պետական օրինագրքի այն յոդուածները որոնք կապ ունին սովորական դատարան մէջ ամբաստանութիւններու չնորհուած երաշխաւորութիւններուն։

ԹՈՒՐՔԻԱ

Տուժողի նիստը դեռ մարուեցաւ Հոկտ. 23ին, ամառային արձակուրդէն վերջ առաջին անգամ ըլլալով։ Սեպտ. 23էն ի վեր, ելմաղացոյի յանձնաժողովը վերկսած էր արդէն իր նիստերը, ընդունելով զանազան պատուհասներու ելմաղացոյները որոնց քննէն։ Կ՚երեւայ որ նոր նմոյշ մըն է... հետերնին բան մը չունին, հարցուց մէկէն մեզ ընկերացող սահկաի մը։

—Իրենց յատուկ զգեստները ունին, պատասխանեց ասիկիանը թեթեւասլէս չուարած։

—Թո՛ղ հանեն այդ ամէնքը։ Միայն ձերմակղէնները թողուցէք։ Ինչ գեղեցիկ զգեստ որ ունին գլուխերնէ ետ առնուրդով ծախեցէք և արդիւնքը հասոյթի անցուցէք։ Թերթերու մը անձնական գոյք մը կրնար ունենալ, չատ բանտակից մեզի խոստ նայուածք մը նետելով։ Ուշադրութիւն ըրէ՛ք. լաւ ընթացք մը ունեցէք և չպէտ որ ձեր մասին բան մը լսեմ... եթէ ոչ... մարմնական պատիժներու կ՚ենթարկեմ։ Պզտիկ յանցանքի մը համար մըտրաիը պատասխա է, գլուխդ ըլլաք։

Ըսի թէ ալխատանքի մասին միւսներէն աւելի նպաստաւորած չէինք։ Անդամ մը սահկան փորձերէն թեթեւ ցնդել մեր վիճակը, Պ.ն և գլխ ընդօրինակութեան գործի մը գրկելով։ Սիրիա երեք ամիս տեւեց։

Երկու տարի չաւ, ես և Պ. գրեթէ միչտ միասին կ՚երթայինք աշխատութեան։ Ճամբու կը չաղակրատէինք։ Մեր յայտերուն և մեր համրուհներուն վրայ կը խոսէինք։ Հիանալի մարդ մըն էր, լայց երբեմն տարօրինակ գաղափարներ ունէր, ո եւ է դիւտագրութենէ կ՚առնուէր և կծու պատասխաններ կուտար։ Գուցէ չատ մը կէտերու մէջ իրաւունք ունէր, չեմ գիտեր։ Բայց օր մը իրարմէ բաժնուեցանք և ասկից չատ տաս պատճառով լինի, քանզի չատ տառապած էինք միասին։

Տարիներու ընթացքին, Մ...ոքի հետաքրքիր աւելի տիտուր ու մտայղ կը դառնար։ Յաւտնաբերութիւնը վինքը կը մաչէր։ Բանտարկութեան սկիզբները աւելի ընկերասէր և խօսուն էր։ Ինչ երկու տարի առաջ եկած էր և սիրելիները չատ կը չահագրգռուէր քաղաքական կեանքի ալխատի դէպքերովը։ Զիս կը հարցափորձէր, հետդդով մարկ ի՛ընէր, կը յուղուէր։ Բայց կամաց կամաց, ինքնիրմէն անիսխուելցաւ։ Վատ ապրելիները մտիկրով կը ծածկուէին։ Իր առելութիւնը հետզհետէ կը չեչտուէր։ Կ՚ատեմ այս աւազակները, կը կրկնէր ֆրանսերէն։ խօսքը թիապարանէրուն ուղղելով։ Այդ թշուառականութեն ի նպաստ իմ չատով բերած բոլոր փաստերս անպատճառ կը մնային։ Չէր հանգիստ։

Մ...ոքի կ՚ոգևորէր երբ իր մօրը մասին կը խոսէր։ «Պատաւ ու հիւանդ է, կ՚ըսէր, իա չատ կը սիրէ, և ես, հոս, չեմ գիտեր նոյն իսկ մէկ ալչ կամ թէսան ամբողջական կրթասւումը։» Ես պարզուն ալ պատասխանելու ընդունելով քանախօսութիւն մը ըրած. պարզուկ Սահմանադրութեան օգտաւնները և բաւ թէ սպասած արդիւնքները այնքան քիչ ժամանակի մէջ չեն կրնար ձեռք բերուիլ. յարեց թէ երեք տարիէն ուսանող ասպիսան-դիւտագործներ միայն պիտի դանուին, որոնք օրէնքին պահանջմանց համաձայն պիտի պաչտօնավարեն։ Իշխանի կառավարիչը յայտարարեց թէ գաւառին բոլոր տարրերը միացած են և կը գործեն հայրենիքին օգտին համար։

—Կայսրը ընդունեց Իշխանի երեսփոխաններէն Բրեշան պէյը ու Մլեֆիա պէյը։ Նաև Աստպալարէն, կէյլէէն ու Դանապէէն պատուիրակութիւնները։ Սուլթանը հրամայեց իրեն ներկայացնել քանատարկեալներուն մէկ ցուցակը։ Կայսրը վաչուան օսկի չնորհեց չորս խումբ վարժարաններու, մէկ յունական վարժարանի՝ ասանդինդ, երեսփ հայ վարժարաններու երեսուն և Պարսկպակի Ամերիկեան վարժարանին՝ ասանդինդ։ աղքատներու հիւանդանոցին՝ հինսուն։ Սուլթանը իրիկուան էրթղորղուլ գրօսասրեսը գնաց և հոն գիչերեց։

—Երէկ, կայսրը, էրթղորղուլ գրօսասրեսով ճամբայ եղաւ և Հերէքէ երթալով հոն ճաչեց. յետոյ մինչև Եէսիլգիւղ։

«ՓՈՒՆՃԻ Տ'ՕՐԻԱՆ»Ի ԱՆԴԻՐԸ.— Երկկ ծանուցուեցաւ թէ Քուռնիէ Տ'Օրիանի տուլ կը ժեօճ Թիւրք սկսած է հրատարակուիլ, վասն զի առաջնոյն արտօնագիրը Խպուզլիա Թէվֆիք պէյ զիջերանց վերցնել տուած է ապահանին գործիքները եւ տառերը։ Խպուզլիա Թէվֆիք պէյ Թաւիրը Ենճիեարի մէջ կ'ըսէ թէ Քուռնիէ Տ'Օրիանին պատասխանատու անօրէն ձեւլալ Նուրի պէյ հրեական «Սիոնիզմ»ի խնդրոյն մէջ իր համոզման հակառակ ուղղութեան մը հետեւած ըլլալով, պաշտօնազրկած դայն դադրեցնել տուեր է այդ պաշտօնէն եւ ապահանին գոյքերն ալ գրաւեր է, քանի որ ինք է տէրը։

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Էլ-Լիվա կ'իմանայ թէ Եզարքոս Հիլմի փաշա յայտարարեր է որ Եգիպտոսի անգլիական գրաւման խնդիրը յարմար ժամանակին պիտի կարգադրուի Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ գործազրկութիւններու մէջ Սկիւտարի եւ Բերայի Միւթէասըբիները ուզղակի բանակցութեան կը մտնեն օսար հիւպատոսներու հետ։ Բայց այս տեսակ յարաբերութիւնները կ. Պոլսոյ կուսակալին կը վերաբերին, ուստի այդ մասին պէտք եղածը հաղորդուելուն որոշ օր անկ է։

ՏԻՕԳՅԻ ՊԱՆԻՔ.— Սոյն գործատան հսկող խորհուրդը, անօրէնութեան առաջարկութեան վրայ, որոշած է Պրիւսէլի մէջ մանաւանդ մը հաստատել։ Սոյն մանաւանդը գործառնութեան պիտի սկսի 1910ի սկիզբը։ Պրիւսէլի մէջ կէս գործ ի վեր հաստատած Պալղէր և Ընկ. (նախապէս Պրուկման) գործարանը պիտի չարունակուին ոյն նոր մանաւանդին մէջտեղ, որ իր ծառայութեան մէջ կ'ունենայ լուծուող ան պաշտօնութիւնը։ Ծառայ ջիկայ ընդհանուր ժողովին մէջ պիտի առաջարկուի վերոյիշեալ գործատան պէտ Պ. Շարլը Պալղէր Տէօյչ պանքի հսկող խորհուրդին անդամ կարգուիլ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Պատերազմական նախարարութեան գրուեցաւ որ զգացած պէտքի մը համաձայն վաչա մը գինուոր զրկուի Տրապիզոն։

—Երզնկայի կառավարիչը Տէրսիմի Մարգան լեռներուն վրայ ապստերու աւազակներ ձերբակալեր է։ Ասոնք, որոնց մէջ կայ նշանաւոր աւազակապետ Բուզլուջօղլը, նոյն կազմերը կ'ապահովէին։

—Զըրզաղի պալատը, ուր պիտի գործարուի Խորհրդարանը, Քալրիկէրի մէջտեղ պիտի տեղայնէ։ Շինութիւնները սկսած են։

—Իզմիրի մէջ երկու հղայրներ՝ Ահմէտ Շեվկը ու Սըզգը, կը կռուէին գինուորական ծառայութենէ զերծ մնալու համար որ ուրիշով զրաքի նկատմամբ։ Կռիւը ոտնկոնալով վէրքի դիմեցին. մայրերնին միջամտեց, բայց ռեվոլվերի գնդակը զլուխը մխուելով խեղճ կինը մեռաւ։

—Եվհնտլա տեսակը սանդչինգ տարուան ատաձոնակիր աչխատութեան դատապարտեց դերճակ Տիմիտրին, որ Փոխով Բէօրքիի կողմը քարակոփ Նորկին սպաննած էր։

—Եվգաֆի նախարար Համամտա փաչա, իր պաշտօնատունն վերաբերեալ գործերու քննութեանը համար, մօտերս Սուրիոյ ու Անատոլի մէջ և մինչեւ Մեքքէ ուղեւորութիւն մը պիտի կատարէ։

—Շքօտային երեսփոխան ընտրուեցաւ Թղթադեաւութեան նախագահ Բլզա պէյ։

—Էօրեէքլի Էյուպ անուն ուազատկը, որ Ուրֆայի ու Մալաթիոյ մէջ կ'ապստամբէր, Սեւիրեկի մէջ ձերբակալուելով Ուրֆա զրկուեր է։

—Սեվաստիկէն կը հեռագրեն թէ Նեվրեքզիի մէջ Տէր-Զօլ հրոսակութիւն տեղ կատարուած ընչատութեան հետ կապակցութեամբ տասն չորս հոգի ձերբակալուեր են։ Երկու ուազակներ՝ Զալատոլ ու Զանբօզ վիրաւոր վիճակի մէջ Պուլկարիա փախեր են։

—Սահղաքաղաքական Խորհուրդը որոշեց Ատանոյ ժամանակները բժշկական քննութեան ենթարկել։

—Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց Սրխթարքի պէյի անուանումը՝ իբրև օսմ. դեսպան Լահէյի, փոխանակ Մեսաք էֆ.ի որ հրաժարած է։

—Զէնկէլքէօյի Սրճատուն Տէրէյի մէկ հորին մէջ գտնուած էր Ֆաթմէի անուն անազարիկա կնոջ մը դիակը։ Այս ոճրին հեղինակները՝ ծովային մերվա Բրէա փաշայի քոլ սպառուր ծովային գինուոր Հասան ատանպուա և բանաչէն փախած սճրագործ Շապին Գարահիսարցի Իսմայիլ ձերբակալուեցան։

—Սիւտայոյ կուսակալութեան Գարահիսարի գաւառին Գալէնիաք գաւառակին մէջ երկու անպամ երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան։

—Գաղամասալի գայմագամ անուանուեցաւ Ղազարոս էֆ. կնատրոյ կառավարչի օգնականը։

ԵՆԶՐՁԵՆՆ Գրասան ապրը անսնել Գրքի երեսը։

Ազգային Լուրեր

ԼՋՄԻՆԸՆԱՑ դիւանապետը Ս. Կաթողիկոսի յանձնարարութեան համաձայն կը սեղմկագրէ Ազգային Պատրիարքարան մէջ՝ Երեւանցի բարեգործ Յարութիւն Շամլեան Տաճատայանի ողիներուն համար 10 հազար րուբլիի նուերատուութիւն մը ըրած էր Օրմանեան Պատրիարքի օրով և թէ Օրմանեան Սրբազան հետեւակ կեդրոնի պատասխանած էր անոր. «Զեր նուիրած գումարը անվրէպ պիտի գործածուի իր նպատակին և բաշխման ցանկը անյապաղ Ձեզ Սրտնուազութեան և թէ Յանձնաժողովին պիտի հաղորդուի» Այս անգամ Կաթողիկոսը կը փափաքի փուքիով սեղմկագրել մանաւանդ ուշադրութիւնը հրաւիրած է կիրակնի առաջն. վերանորոգին մէկ գրոյն վրայ, որով կը հաղորդուի թէ գրեթէ 100—150 տարիէ ի վեր չհանուած սահմի տոմ մը պատահած է հոն։ Յանձնաժողովը ցաւակոչ հանդիսած այս մասին գործման մը առնելու անկարող լլալը յայտնեց, բան որում թէ գործի պատկառութիւն կայ և թէ Յանձնաժողովին պաշտօնն է միմիայն դիւրինից կարօտ հարկերուն օգնել։ Յանձնաժողովը նախատելով որ իր արամադրութեան տակ դրամները սպառած են, որոշեց գրաւիները սպառած են, որոշեց գրաւիները սպառած են, որոշեց գրաւի

ԴՈՎԱՍՅՈՆ

Ա.

Լուսամփոփ գիշերվան ժամերուն, երբ ամբողջ տունը խոր քունի մէջ էր ընկղմած, Տիկին Ծիծկեան յանկարծ զգաց, որ մէկը կը շոշափէ իր ուսը։ Ան ակնթարթորէն արթնցաւ եւ տեսաւ, որ իր ամուսինը՝ Պարոն Ծիծկեան, նստած էր անկողնին վրայ։

—Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ, որ զիս արթնցուցիր,— հարցուց ան։

—Ոչինչ, ոչինչ, հանգիստ եղիր, սիրելի՛ կինս, ես միայն կ՚ուզէի քեզի ըսել, որ ես այսօր ճամբորդութեան պիտի ելլեմ, եւ ինչպէս գիտես, ճամբորդութիւնը երկար պիտի տեւէ։ Ես կ՚ուզեմ, որ դուն ինծի խոստանաս, թէ ամէն ինչ պիտի ընես, որպէսզի ես ճամբորդութեան միջոցին ոչ մէկ տխուր լուր ստանամ քու մասիդ։

—Ես կը խոստանամ, սիրելի՛ Պարոն Ծիծկեան, որ ամէն ինչ պիտի ընեմ, որպէսզի դուն ճամբորդութեան միջոցին ոչ մէկ տխուր լուր ստանաս իմ մասիս։

—Ես գիտեմ, որ դուն ինծի համար ամէն ինչ պիտի ընես, որպէսզի ես ուրախ ըլլամ, եւ ես ալ ամէն ինչ պիտի ընեմ, որպէսզի դուն ուրախ ըլլաս։